

Nyere Ændringer i den politiske Geografi.

Geografisk Tidsskrift, Bind 9 (1887)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0009-PDF/gto_0009_67115.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67115>

pdf genereret den : 22/5-2008

Indhold, og hans Ytringer strejfe derfor lige op ad det selvmødsigende. Hermed maa den sidste Skygge af Tvivl svinde. Mejer har selv givet os Maalestokken i Hænde, og det kan kun beklages, at det først nu, 200 Aar efter Mandens Død, er lykkedes at fremdrage disse Ytringer,

der alene ere i Stand til at redde hans hæderlige Eftermæle. De berøve ham vel en Del af den forlorne Berømmelse, der saa længe har omgivet ham, men de sikre ham ogsaa imod at blive betragtet som en kartografisk Plattenslager, og dette turde for ham være det vigtigste.

Nyere Ændringer i den politiske Geografi.

Af Bibliothekar Emil Elberling.

I „Geografisk Tidsskrift“s 1ste Bd. S. 135—36 meddelte undertegnede Forfatter en Oversigt over de Ændringer i Landenes politiske Fordeling, som dengang (1877) kunde nævnes at være fuldbyrdede i de senere Aar. Det vil formentlig ikke være Tidsskriftets Læsere ukjært at faa en lignende Oversigt for de sidste ti Aar; thi det vil altfor tit være Tilfældet, at den enkelte Ændring ikke vinder den Opmærksomhed hos Almenheden, som den fortjener — især hvis den ikke ledsages af krigerske eller andre opsigtsvækkende Tildragelser — og det gjælder her som i andre Forhold, at mange Bække smaa gjøre en stor Aa, og at mange mindre Ændringer, som hver for sig kun have ringe Vigtighed, samlede kunne faa en stor Betydning. Det er dog ikke Hensigten her at dvæle ved den Omformning af Landene paa Balkan-Halvøen, som fandt Sted strax efter den russisk-tyrkiske Krig, og som udførlig er omtalt i „Geografisk Tidsskrift“, 2det Bd. S. 167—73.

De Ændringer, som siden den Tid ere foregaaede i selve Evropa, ere alle foregaaede i den sydøstlige Del, nemlig i Ungarn og paa Balkan-Halvøen. Siden 1881 er *Militærgrænsen* „en saga blott“, ophævet som et særligt Landskab, ligesom det en Snes Aar tidligere gik med det saakaldte „østerrigske Serbien“ (Banatet, Vojvodina — kjært Barn har mange Navne). Allerede 1872 blev det serbisk-banatiske Grænseland indlemmet i Ungarn, og 1881 er det kroatisk-slavoniske Grænseland blevet indlemmet i Kroatien, og den gammeldags militære Ordning og Styrelse helt afskaffet. Medens denne Sammensmeltning er fuldbyrdet, forberedes en anden i det umiddelbart tilgrænsende Landskab, *Bosnien* og *Herzegovina*. Skjønt det endnu formelt hører under den tyrkiske Sultan, knyttes det mere og mere til Østerrig-Ungarn: 1879 indlemmedes det i de to Landes Toldforening og 1881 under deres Hærordning, idet almindelig Værnepligt indførtes. Ogsaa andre østerrigske Love og Indretninger overføres dertil, og der kan ikke næres nogen Tvivl om, at Adskillelsen fra Tyrkiet er endelig. Distriktet Novibazar, som 1878 undtoges fra østerrigsk

Forvaltning, kom dog i Septbr. 1879 ind derunder, og Floden Lim er nu Tyrkiets Grænse imod Nordvest.

Dette er dog ikke den eneste Beskæring, Tyrkiet har lidt siden 1878. Vel fik *Montenegro* ikke hele det Landstrøg, som i Freden var det tilsagt, paa Grund af Albanernes Modstand, men opnaaede 1880 til Gjengjæld Havnen Dulcigno og saaledes Adgang til Havet, hvad man netop havde villet formene det. Ligeledes vandt *Grækenland* ikke hele den Udvidelse, som var det lovet, og maatte endda vente indtil 1881 med at opnaa en lille Strimmel af det østlige Epirus (med Floden Arta til Grænselinje), men fik til Vederlag et langt større Stykke af Thessalien og naar saaledes nærmere op mod det Landskab, som engang vil blive det store Tvistens Æble mellem Grækere og Bulgarere, nemlig Macedonien. Fremdeles blev Øen *Kreta* 1879 stillet i et løsere Forhold til Tyrkiet end forhen, i Lighed med Øen Samos: den har faaet en græsk og kristen Statholder, som udnævnes paa visse Aar, og en Nationalforsamling, i hvilken den græske Befolkning har et sikkert Flertal, medens der kun holdes tyrkisk Besætning i Kystforterne. Med andre Ord en virkelig Udskillelse er alt forberedt. Endelig er det „avtonome“ Landskab *Øst-Rumelien* siden September 1885 faktisk sammenknyttet med det „uafhængige“ Fyrstendømme Bulgarien: vistnok er Foreningen ikke formelig godkjendt, men hvordan end det bulgariske Spørgsmaal ellers bliver løst, dette Forhold vil næppe blive rokket. Saaledes kommer man den nationale Afgjørelse af det østerlandske Spørgsmaal et Skridt nærmere — det næste vil blive Macedoniens Deling; de sidste Aars Tildragelser have lært de kristne Folkeslag paa Balkan-Halvøen, at de maa stole paa sig selv og søge at forliges indbyrdes hellere end at vente Hjælp udefra.

Ogsaa udenfor Evropa har det tyrkiske Rige lidt store Indskrænkninger. *Tunis* havde vistnok længe og især siden 1871 staaet i et meget løst Forhold dertil, men Beyen regnedes dog for at være Sultanen underkastet og sendte i Krimkrigen Hjælpetropper til Tyrkiet;

i Maj 1881 bristede dog dette Baand, idet Frankrig tog Tunis under sin Bestyrelse, og det forbereder nu en Sammensmeltning med Algérien, som for 60 Aar siden ligeledes regnedes at høre under Sultanen. *Ægypten* har siden Mahdiens Opstand 1882 mistet alle de sydlige Landskaber, som det — især siden 1874 — havde tilegnet sig (Kordofan, Darfur og det ægyptiske Sudan, der strakte sig til Egnene omkring Ækvator): det har nu kun Nubien tilbage og har mistet omtrent to Tredjedele af sin Folkemængde. Desuden er Sultanens Indflydelse bleven aldeles nominel, omtrent som i Bosnien, idet England har tiltaget sig et Overopsyn med Ægyptens Forvaltning, og saafremt dette Herredømme ikke bliver varigt, er det alene af Hensyn til Frankrigs Skinsyge og sandelig ikke af Agtelse for Sultanens Ret. Intet Under, at man i Italien, hvis Forhaabninger paa Tunis glippede 1881, nu kaster Øjuene paa *Tripolis* som et passende Bytte. „Hver ta'er sin, som jeg ta'er min“, hedder det jo i Visen.

Afrika er den Verdensdel, som har de fleste Ændringer i den politiske Geografi at fremvise. Ved det røde Havs sydlige Indsnævring finde vi *Assab* besat af Italienerne (1882) og lidt nord herfor *Massaua*, ligeledes som italiensk Station siden 1885; sønden for Assab er den nye franske Besiddelse *Obok* (1884), skraas over for det engelske Aden paa Arabiens Kyst*). Paa sex forskjellige Steder have Tydskerne 1884—1885 hejset deres Flag i den pludselige Mani, de have faaet for at grundlægge Kolonier ligesom de andre Sømagter: paa Senegambiens Kyst i *Kabitaj-Landet* lidt nord for Sierra Leone; paa Slavekysten i *Togo-Landet* nærvæd Dahome; i *Kamerun* ved Guineabugten lige overfor Fernando Po; i det saakaldte *Lüderitz-Land*, Kyststrækningen fra Kap Frio til Oranje-Floden, altsaa imellem de portugisiske Besiddelser paa Sydafrikas Vestkyst og den britiske Kapkoloni, samt endelig paa *Sansibar-Kysten* og i *Somali-landet* og tilgrænsende Egne. Om nogen af disse Besiddelser vil blive en virkelig tysk Koloni eller faa nogen væsentlig Betydning for Handelen, vil Tiden vise; men spredte, som de ere paa Afrikas Kyster overalt, hvor ingen anden Magt tidligere har sat sig fast, og lagte tæt op til andre Landes Kolonier, synes de særlig egnede til engang i Fremtiden at give Anledninger til lignende Kolonialkrige som de, vi kjende fra det 16de og 17de Hundrebaar.

Til samme Tid har Frankrig, der synes grebet af en lignende Mani for oversøiske Besiddelser, stærkt ud-

videt sin Magt langs *Senegal* og skudt sine Forposter frem lige til Nigerens øvre Løb (1879—81). Endvidere har det 1883 vundet et Landskab *Povo* paa Slavekysten, grænsende op til det tyske Togo-Land, og sønden for Kamerun udvidet den hidtil upaaagtede Koloni *Gabun* lige ned til den portugisiske Kyststrækning nord for Kongo, samt ved Savorgnan de Brazzas Iver lagt Haanden paa umaadelige Landstrækninger i det indre Afrika nord for Kongo. Endelig fornyede det 1883 sine gamle Paastande paa Herredømmet over *Madagaskar* og tiltvang sig ved en kort Krig 1885 Havnen Tamatave og en formel Overhøjhed. Om det reelle Udbytte af alle disse Kolonier gjælder den samme Tvivl som ved de tyske Foretagender. Af større Interesse er det Forsøg, som nu skal gjøres i den nye *Kongo-Stat* under Kong Leopold af Belgien. Denne halvt internationale og neutraliserede Stat, der skal udbrede Kultur blandt Sydafrikas Folk, oprettedes 1884—85 og har et umaadeligt Omfang, indtil 30 Graders østlig Længde, d. v. s. hen til de store Søer, og op til 4 Graders nordlig Bredde, d. v. s. hen til det tidligere ægyptiske Sudans Grænser.

Medens Tydskland og Frankrig hige efter at vinde nye Lande i Afrika, har England 1881 vist at kunne give Afkald paa et vundet Land, af Hensyn til Indbyggernes Misstemning. Det gjengav nemlig den *Transvaalske Fristat* den Uafhængighed, som 1879 var bleven den fratagen, men har vistnok ikke dermed opgivet Haabet om at kunne engang i Tiden overvinde den Modstand, som de hollandske „Boere“ (d. v. s. Bønder) nære imod en nøjere Sammenknytning med de engelske Kolonier. Allerede i en Række Aar har den Tanke foresvævet engelske Statsmænd, at tilvejebringe et Forbund i Sydafrika imellem Kapkolonien, Natal og de tvende Fristater, „Oranje-Republiken“ og den Transvaalske eller, som den nu kalder sig, „sydafrikanske Republik“, i Lighed med det 1867 dannede Forbund i Britisk Nordamerika, Dominion of Canada, der jo ogsaa omfatter det fransktalende Nedrecanada.

Et saadant Forbund er 1884 kommet i Stand imellem fem af Englands *avstralske Kolonier*, nemlig Victoria, Queensland, Vest- og Sydaustralien, samt Tasmania: der er forbeholdt Ny Syd Wales og Ny Zealand Ret til senere at tiltræde dette Forbund, som upaatvivlelig vil styrke den angelsachsiske Stammes Magt i denne Verdensdel. I saa Henseende er det værdt at mærke, at der strax ved Forbundets Stiftelse — i god Overensstemmelse med den nordamerikanske „Monroe-Doktrin“ — gjordes Indsigelse imod andre Staters Forsøg paa at udvide deres Magt i Sydhavet, og at det var under Paavirkning herfra, at den engelske Regering 1884

*) Obok blev allerede 1862, men kun formelt taget i Besiddelse.

tog den sydlige Del af *Ny Guinea* i Besiddelse. Dette skulde tjene som Modvægt imod, at Tydskerne havde sat sig fast i den nordøstlige Del, „Kejser Vilhelms Land“ og ligeledes tilegnede sig de nærliggende Øer (Ny Britanien, Ny Irland, Ny Hannover og Admiralitetsøerne). Fremdeles har Frankrig 1880 lagt *Tahiti* og de andre *Selskabsøer* ind under sin umiddelbare Styrelse, medens de tidligere kun stod i et løsere Forhold.

Ligesom Besættelsen af *Ny Guinea* var et Modtræk mod Tydskland, gjorde England 1885 et andet Modtræk mod Frankrig ved at tilknytte *Birma*, næsten lige efter at dets Hersker havde sluttet en hemmelig Aftale med Frankrig. Dettets Planer have jo i en længere Aarrække været rettede paa at grundlægge et stort Herredømme i Bagindien, for saaledes at vinde Oprejsning for, at dets Planer i forrige Hundredaar med Hensyn til Forindien kun fik en sørgelig Udgang. 1862—67 satte Fransk-mændene sig fast i *Nedre Cochinchina* og udtrakke derfra senere deres Beskyttelse eller rettere Tilsynsret over *Kambodsja*; men 1883—84 have de gaaet langt videre og efter en haardnakket Krig tillige indtaget hele *Tongking* (Grænselandet imod Kina), samt lagt *Kambodsja* ind under umiddelbar Styrelse og nødt *Annams* Hersker til at erkjende Frankrigs Overhøjhed. Derefter er Siam det eneste uafhængige Rige i Bagindien.

Medens England ved Birmas Indtagelse udvidede sit indiske Rige østerpaa, viste det overfor Indiens vestlige Nabo en lignende Hensynsfuldhed som i Sydafrika: det gav nemlig 1880 *Afghanistan* den afstaaede Landstrækning tilbage og opgav saaledes „den videnskabelige Grænse“, som Jarl Beaconsfield Aaret før havde skaffet det, — selvfølgelig i Haab om derved at knytte Afghanistans Hersker og Folk nøjere til sig. Dette vil rimeligvis ogsaa ske, om ikke af Kjærlighed til England, saa af Frygt for Rusland, der stadig rykker det nærmere ind paa Livet. 1881 indtog General Skobelev *Tekke Turkmanernes* Hovedsæde Gök-Tepe; 1884 underkastede

Merv sig frivillig, og allerede næste Aar kom der Sammenstød mellem Russere og Afghanere om, hvor Grænsen skal drages — en Strid, som ikke er endelig afgjort, men som alt har givet Russerne en pæn Afrunding af deres Land. For at styrke deres Herredømme i Mellemasien have Russerne 1880—86 med forbavsende Hurtighed bygget en Jernbaane fra Mikaelsbugten paa Østsiden af det kaspiske Hav, omtrent lige over for Baku, over Kisil Arvat til Askabad imod Syd og derfra med en Bøjning imod Nord til Tsjardsjuj ved Amu Darja, hvorfra den skal føres videre til Bukara og Samkand. Fra nu af er Khivas og Bukaras Uafhængighed kun et tomt Navn. Samtidig meddeles en Efterretning fra Kavkasien, som viser, hvor fæstnet Ruslands Herredømme nu er her: ifjor er indført almindelig Værnepligt, dog saaledes, at Muhammedanerne have Ret til at frikjøbe sig mod en Værneskat, medens de ellers have fuld Frihed til at tjene i Hæren, som tæller ikke faa muhammedanske Officerer.

I Sammenligning med disse vigtige Landvindinger maa de Ændringer, som have fundet Sted i Amerika, helt træde i Skygge, nemlig *Argentinas* Udvidelse sønderpaa 1881 lige til Magellans Strædet over det østlige Patagonien, og *Chiles* samtidige Tilknytning af det vestlige Patagonien, der nu altsaa kun er et geografisk Begreb. Næste Aar undertvang det Araukanerne, og 1883—84 afstodes den bolivianske Provins Atacama og den peruanske Tarapaca, med Arica og Taena, som Chile forinden havde indtaget i aaben Krig. Disse ere de første Ændringer i den Landfordeling, som fandt Sted ved de nyspanske Fristaters Dannelse. Da Chile og Argentina ere de to mest udviklede og mest fæstnede af disse Stater og tilmed de eneste, som modtage en Tilstrømning af Nybyggere fra Evropa, især fra Italien og Spanien, er deres Udvidelse dog ingenlunde uden Betydning. Øen *Barthelemys* Overdragelse fra Sverige til Frankrig 1878 nævnes kun for en Ordens Skyld.

Et nyt historisk Kaart over Hertugdømmernes Vestkyst.

Af P. Lauridsen.

Generalmajor, Dr. phil. F. Geerz, der i næsten to Menneskealdre har syslet med Hertugdømmernes Kartografi, udgiver for Tiden et historisk Kaart over Holstens og Slesvigs Vestkyst fra Aar 1648. Det første, smukt udstyrede Blad: „Historische Karte von Dithmarschen, Eiderstedt, Helgoland etc. Berlin 1856“, naar fra Glückstadt til noget Nord for Husum og giver et

Billede af Landets daværende politiske Udstykning, dets Grænser mod Havet, dets Inddigning, dets almindelige Topografi, Vaddernes og Havstrømmenes Form foruden meget mere. Desuden har Forfatteren indtegnet den nuværende Kystlinje (for 1878), hvorved man med ét Blik kan overse, hvad Landet i de forløbne 230 Aar har tabt til eller vundet fra Havet, og dette anskuelig-